

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet
Yhteenvedo EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

Tilaisuuden avauspuheenvuorot

Tytti Tuppurainen: Talouden kehittämällä vahva yhteys sosiaaliseen ulottuvuuteen, EMUn kehittämistä jatkettava

Taloutemme on oltava hyvässä kunnossa, jotta voidaan investoida EU-kansalaisten hyvinvointiin.

Sosiaalisessa ulottuvuudessa EU:lla on paljon mahdollisuuksia toimia. Sen on toimittava silloin kun se pystyy siihen. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari on tervetullut ja arvokkaita aloitteita sisältävä hanke.

EU:n rakennerahastojen käyttö: rahastot pitäisi nähdä sosiaalisen ulottuvuuden näkökulmasta ja pohtia, kuinka niillä edistetään sosiaali-, työllisyys-, koulutus- ja työmarkkinapolitiikan tavoitteita.

Eurooppalaisessa ohjausjaksossa tärkeitä ovat sosiaaliset indikaattorit, esim. työllisyyteen ja koulutukseen liittyvät. Talouspolitiikan pitäisi olla linjassa sosiaalipolitiikan ja hyvinvoinnin kehittämisen kanssa.

EMUa on kehitettävä kolmella tavalla:

1. Pankkiunioni on saatava valmiiksi. Pankkien ja jäsenmaiden julkisen talouden välinen noidankehä on rikottava.
2. Eurooppalaista ohjausjaksoa on kehitettävä kunnianhimoisesti. Talouspolitiikka on liitettävä tiiviimmin hyvään sosiaalipolitiikkaan ja hyvinvointiin. Työllisyyteen, koulutukseen jne. liittyvät mittarit ovat olennainen osa ohjausjaksoa.
3. Euroopan vakausmekanismista on kehitettävä käyttökelpoinen työkalu. Oma eurooppalainen valuuttarahasto on houkutteleva vaihtoehto.

Lisäksi euroalueella pitäisi olla käytössään oma vakauttaja eli keinoja hallita koko euroaluetta tai yksittäisiä euromaita kohtaavia taantumia. Euroalueen budjettia ei kuitenkaan välttämättä tarvita.

EMUa on syvennettävä siksi, että kansalaisia on turvattava tulevien talouskriisien vaikutuksilta. Taloudellinen vakaus tuo poliittista vakautta, ja näin torjutaan populistista ääriajattelua.

EU ei ole jotain mikä vain tapahtuu meille. Me olemme EU ja me voimme tehdä EU:sta toimivan.

Tytti Tuppurainen on kansanedustaja ja suuren valiokunnan varapuheenjohtaja

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet
Yhteenvedo EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

Kerstin Jorna: Viimeisimmästä talouskriisistä on opittu; joulukuussa uusia ehdotuksia EMUn syventämiseksi

Vuonna 2008 alkaneesta talouskriisistä otettiin opiksi, ja sen jälkeen onkin vakauttamiskeinoiksi luotu pankkiunioni ja Euroopan vakausmekanismi.

Pankkiunioni luotiin, koska emme enää halua, että pankkien ongelmat hoidetaan hallitusten kriisitoimilla ja kansalaiset ovat häviäjiä. Riskit ovat pankkiunionin myötä vähentyneet, ja kriisin sattuessa varat tulevat yhteisen kriisiratkaisurahaston kautta pankeilta, ei veronmaksajilta.

Euroopan vakausmekanismi puolestaan antaa jäsenmaalle lainaa, joka sen on maksettava takaisin. Näin on jo tapahtunutkin, ja järjestelmä toimii.

Lisäksi talouskriisien käsittelemiseen tarvittaisiin:

- Yhteinen talletussuojajärjestelmä, jota komissio on ehdottanut mutta jota jäsenvaltiot eivät vielä ole hyväksyneet.
- Yhteisen kriisiratkaisurahaston kapasiteetin vahvistaminen antamalla sille oikeus ottaa tarvittaessa velkaa. (ns. common backstop)
- Strategia pankkien järjestämättömien luottojen hallitsemiseksi (Eng. non-performing loans)

Komission suunnitelmat EMUn syventämiseksi

Komissio julkaisee suunnitelmansa EMUn syventämiseksi 6. joulukuuta 2017, jolloin se aikoo ehdottaa:

1. Instrumenttia jäsenmaiden lähentymisen edistämiseksi. Sen avulla kannustettaisiin sekä euromaita, että muita EU:n jäsenmaita toimeenpanemaan kasvun ja hyvinvoinnin kannalta keskeisiä rakenneuudistuksia.
2. Pankkiunionin kriisiratkaisurahastolle common backstop -järjestelyä (katso yllä)
3. Euroopan vakausmekanismiin siirtämistä osaksi EU:n lainsäädäntöä ja sen muuttaminen Euroopan talousrahastoksi.
4. Hallitusten välisellä sopimuksella toteutettujen taloussääntöjen siirtämistä osaksi EU:n lainsäädäntöä.
5. Yhteistä valtiovarainministeriä, joka ohjaisi rahaliiton toimintaa

Euroopan sosiaalisesta ulottuvuudesta Jorna totesi, että korkeat sosiaalishandardit vahvistavat EU:n kilpailukykyä, eivät heikennä sitä. Sosiaalisen pilarin on tarkoitus toimia eräänlaisena johtotähtenä, eikä pilarissa ole kyse siitä, että EU yrittäisi jotenkin vallata alaa. Jorna nosti esiin kaksi eri aloitetta pilarin toimeenpanemiseksi. Ensiksikin työehtojen todentamisdirektiiviä ollaan uudistamassa. Tavoitteena on yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa päättää siitä miten säännellä uusia työnteon muotoja kuten alustataloutta. Toiseksi uuden osaamisohjelman (Skills Agenda) puitteissa tulee kartoittaa EU:n osaamisvajaita pyrkien vahvistamaan työntekijöiden osaamisen ja yritysten tarpeiden välistä kohtaantoa.

Kerstin Jorna on komission talouden ja rahoituksen pääosaston varapääjohtaja

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet
Yhteenveto EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

Fabian Willermain: Monitahtinen Eurooppa on tulossa, ja euroalueelle tarvitaan lisää demokratiaa

Suomen etu on kannattaa monitahtista Eurooppaa. Monitahtinen Eurooppa tarvitaan, koska

1. Eurooppa on nykyisin aiempaa monimutkaisempi, ei voida ajatella enää ”one size fits for all” -tyylisesti
2. Populismien ja nationalismien nousun estämisessä tarvitaan demokraattisempaa Eurooppaa. Tämä puolestaan saavutetaan monitahtisuudella.
3. Monitahtisuutta harjoitetaan jo, esim. Schengen, EMU, Bologna-prosessi. Juncker (unionin tila - puhe 13.9.) ja Macron (Sorbonne-puhe 26.9.) olivat tänä syksynä samoilla linjoilla, vaikka Juncker komission puheenjohtajana ei voinut kannattaa monitahtisuutta niin suoraan.

EMUn kehittämiskeinot

EMUa tulisi kiireellisesti vahvistaa seuraavin keinoin:

1. Fiskaaliunioni: euroalueelle luotava oma erillinen budjetti, jonka kautta toimeenpanna euroalueen yhteistä finanssipolitiikkaa ja investointeja.
2. Sosiaaliunioni
3. Pääomamarkkinaunioni
4. Euroalueen demokratian vahvistamiseksi perustettava Euroopan parlamenttiin euroalueen asioita käsittelevä komitea, joka päättäisi asioista yhdessä euromaiden valtionvarainministerien euroryhmän kanssa
5. Autetaan muita jäsenmaita pääsemään osaksi euroaluetta.

More Europe means more Finland: Monitahtisen vahvan Euroopan ytimeen hakeutuminen ja sen rakentaminen on tärkeää pienelle, periferiselle jäsenmaalle kuten Suomelle. Aiempaa demokraattisempi euroalue ei tarkoita rahansiirtoja rikkailta mailta köyhille maille, vaan solidaarisuutta sisämarkkinoiden parantamiseksi. Vahvat sisämarkkinat ovat Suomen etu, ja Suomelle on nyt tärkeämpää kuin koskaan olla EU:n ytimissä. Monitahtinen Eurooppa on tulossa.

Fabian Willermain on tutkija, Egmont, Royal institute for international Relations

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet
Yhteenvedo EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

Kysymyksiä ja vastauksia Q&A

Jarkko Eloranta, SAK:n puheenjohtaja

Sosiaaliseen Eurooppaan on keskityttävä aiempaa enemmän, koska ihmisiä huolestuttaa oma tulevaisuutensa. EU:n tulevaisuusprojektin on oltava kansalaisille hyväksyttävä. Tarvitaan hyvä visio EU:n tulevaisuudesta, ja on tartuttava ihmisten jokapäiväistä elämää koskeviin kysymyksiin. EU:n sosiaalisessa ulottuvuudessa erityisen tärkeää ovat työvoiman liikkuvuuteen liittyvät asiat sekä uudet työn muodot – uudenlaisten töiden tekijöitä on suojeltava myös.

EU:n monitahtisuus on jo olemassa. Euroalueen kehittämisessä on haasteita, ja voi olla, että niiden ratkaisemisessa jokainen maa ei ole mukana.

Eurooppalaiseen ohjausjaksoon pitäisi liittää sitovammat sosiaaliset edellytykset kuin nyt. Sosiaaliset investoinnit eli investoinnit sosiaali-, työllisyys-, koulutus- ja työmarkkinapolitiikkaan pitäisi liittää ohjausjaksoon tiiviimmin. Tällöin jäsenmaalle tulisi myös ryhmäpaine suoriutua niissä paremmin.

EMUn kehittämiseksi tarvitaan uusia rakenteita. Ammattiyhdistysliike on nostanut keskusteluun Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:nkin esittelemän, ns. pahan päivän rahaston. Automaattisia vakauttajia ja yhteisiä varoja tarvitaan, jotta voidaan tehdä sosiaalisia investointeja myös laman aikana.

Jyri Häkämies, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n toimitusjohtaja

EU:n kehittämisessä erityisen tärkeää on sisämarkkinoiden vahvistaminen, vapaakauppa ja yhteistyö turvallisuussektorilla. Vapaakauppa on Suomen kaltaiselle, avoimelle ja pienelle taloudelle äärimmäisen tärkeää ja siinä EU on Suomen tärkein väline. Suomen viiteryhmä on EU ja sen on oltava mukana tekemässä EU:n tulevaisuutta.

Hyvä talouspolitiikka ja työllisyyspolitiikka ovat etusijalla, kun pohditaan, pitäisikö keskittyä EU:n sosiaaliseen ulottuvuuteen vai talouspolitiikkaan. EU:lla on näissä paljon tehtävää. Jos näissä onnistutaan, sosiaalipoliittisten toimien tarve on pienempi.

Euroopan yhtenäisyys on ollut Elinkeinoelämän keskusliitolle aina tärkeää, mutta jos monitahtisuutta tulee, Suomen on oltava siinä tiiviisti mukana.

Eurooppalaisen ohjausjakson kehittämisessä suositukset ovat hyvä väline ja tapa haastaa tekemään parannuksia. Suomi on aina kannattanut sääntöjen seuraamista.

EMUn kehittämisessä on saatettava loppuun pankkiunioni ja pääomamarkkinaunioni. Yhteinen talletussuojarahasto on toteutettava, mutta ensin on saatava asiat kuntoon kansallisella tasolla. Euroalueen vakauttajia tarvitaan. Rajoitteetkin niillä on kuitenkin oltava.

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet
Yhteenvedo EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

Kerstin Jorna, komission talouden ja rahoituksen pääosaston varapääjohtaja

Taloudellinen ja sosiaalinen eivät ole toistensa vastakohtat. Jos talous tuottaa voittajia ja häviäjiä, tuloksena on tehottomuutta.

Monitahtisuus: Kysymykseen siitä, kannattaako komission puheenjohtaja Juncker monitahtista Eurooppaa, on lainattava hänen sitaattiaan unionin tila -puheesta viime syyskuulta: "Europe has to breath with both its lungs, West and East."

EMUn kehittämisessä ovat periaatteessa kaikki jäsenmaat mukana. EMUn syventämisessä ja sen pitämisessä avoimena kaikille ei ole ristiriitaa.

Eurooppalaisen ohjauksjakson tulisi antaa jäsenmaille energiaa tehdä tarvittavat muutokset. Tämä energia pitäisi käyttää hyväksi eikä tuhlasta sitä suositusten vastustamiseen. Ohjauksjakso on mahdollisuus keskustella, mutta jäsenmaiden on tuotettava tulokset. Maakohtaiset suositukset eivät tule vain komissiolta, vaan neuvosto hyväksyy ne. Komissiolla ei ole tässä käytössään mitään pakottavia keinoja.

Fabian Willermain, tutkija, Egmont, Royal institute for international Relations

Sosiaalinen Eurooppa on tärkeä, koska populistit väittävät, että kansallisvaltio suojelee heitä. Tämä pitäisi muuttaa. EU-taso on parempi kuin kansallinen taso. Tarvitaan fiskaaliunioni ja sosiaalinen unioni.

Monitahtinen Eurooppa on jo olemassa, ja sekin on kaikille avoin. Euroaluetta pitää vahvistaa monitahtisen Euroopan edistämiseksi.

Valtiovarainministerin tehtävä pitäisi perustaa, ja tämän henkilön pitäisi olla myös komission jäsen.

Eurooppalaisessa ohjauksjaksossa on muistettava, että maat kyllä tekevät uudistuksia, kun niitä tarvitaan, eivät vain siksi että/jos komissio niitä suosittelee. Esimerkiksi Ranska on toiminut näin.

Alueellisten tilaisuuksien terveiset (tilaisuuksien järjestäjinä Kuntaliitto ja kaupungit)

Rovaniemi ja Oulu: Arktiseen alueeseen pitäisi panostaa enemmän. Rovaniemellä korostettiin läheisyysperiaatetta ja myös sitä, että maamme rajat ja rajanaapurit huomioitava.

Lappeenranta: Venäjä-politiikka pitäisi huomioida EU-tasolla paremmin. Suomen on otettava tässä rooli. Nuorisoo on erityisen tärkeä, heissä voidaan vahvistaa eurooppalaisuutta.

Seinäjoke: EU-tason ongelmat tuntuvat Seinäjoella siinä mielessä kaukaisilta, että esimerkiksi työttömyys on siellä pysynyt aisoissa ja maahanmuuttajia kaivataan enemmän. Tästäkin syystä katse olisi suunnattava tulevaisuuteen. EMUn kehittämisessä pitäisi olla ihmisläheinen visio.

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet
Yhteenveto EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

Kaurialan lukio: nuoria motivoitava opiskelemaan, vapaa liikkuvuus tärkeää

Nuoret tarvitsevat motivoimista opiskeluun, eivät pelottelua. Moni putoaa kyydistä jo toisella asteella, ja yliopistoon menoa saatetaan epäröidä koska pelätään työttömyyttä.

Vapaata liikkuvuutta tulisi lisätä myös kolmansien maiden kanssa. Ympäristöasioiden ja ihmisoikeuksien käsittelyä edistettävä on EU:n ulkopuolisissa maissa.

Työryhmä 1: Globalisaatio

Puheenjohtajana toiminut *FinUnionsin johtaja Aleksi Kuusisto* katsoi avauspuheenvuorossaan, että Suomessa on perustellusti vahva yhteisymmärrys siitä, että EU:n on jatkossakin avattava markkinoita yhteisen kauppaa- ja investointipolitiikan avulla. Hän nosti työryhmän pohdittavaksi kaksi keskeistä kysymystä: Millaisia sääntöjä EU:n vapaakauppa- ja investointisopimuksiin pitäisi jatkossa sisällyttää ja millainen EU:n kauppaa- ja investointipolitiikan suhde pitäisi olla unionin laajempiin ulkopoliittisiin tavoitteisiin.

Työryhmän raporttoija *Kent Wilska, ulkoministeriön kaupallinen neuvos*, esitteli Euroopan komission globalisaation hallintaa käsittelevän keskustelupaperin sisältöä. Komission mukaan tarvitaan sekä vapaata, että reilua kauppaa ja globalisaatiota on aktiivisesti hallittava eri politiikkaloikoilla.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö *SAK:n kansainvälisten asioiden päällikkö Pekka Ristelä* korosti omassa puheenvuorossaan tarvetta hallita vapaakaupan sosiaalisia vaikutuksia. Kauppasopimuksiin tarvitaan vahvoja sääntöjä koskien työntekijöiden perusoikeuksia. Nämä määräykset on myös jatkossa sanktioitava, mitä ne tähän asti eivät aidosti ole olleet. Kauppapolitiikka tulee yhdistää vahvemmin kehityspolitiikkaan.

Elinkeinoelämän keskusliitto *EK:n asiantuntija Salla Turtiainen* toi esiin kuinka tärkeää EU:n kauppaa- ja investointipolitiikan vahva toimintakyky on Suomen yritysten kannalta. Mitä enemmän kauppasopimuksilla pyritään edistämään muita asioita kuin markkinoiden avaamista, sitä vaikeampi kauppakumppanien on hyväksyä sopimuksia. Toisaalta kauppasopimuksiin tarvitaan sääntöjä sellaisilla osa-alueilla, joilla sääntöjen puute aiheuttaa epätervettä kilpailua, esim. sääntöjä koskien kilpailupolitiikkaa, valtio-omisteisia yrityksiä, digitaloutta ja kestävää kehitystä. Työelämää koskivia sääntöjä tarvitaan ja niiden toimeenpanoa voidaan vahvistaa mutta niitä ei tule sanktioida, koska tämä vaarantaa EU:n kauppapoliittisen toimintakyvyn.

Neljäs alustaja *Tuomas Tikkanen, Eurooppanuorten puheenjohtaja*, oli joutunut perumaan osallistumisensa.

Työryhmän keskusteluissa kukaan ei kyseenalaistanut sitä, että kauppa sinänsä on tärkeää. Taloudellista kehitystä tarvitaan, jotta voidaan edistää sellaisia asioita kuten esim. ihmisoikeuksia ja hyvinvointia. Yhteisymmärrystä ei kuitenkaan löytynyt siitä kuinka paljon kauppasopimuksia tulisi välleineistää muille alueille eikä siitä kuinka vahvoja sääntöjä ja niiden toimeenpanoa sopimuksiin tulisi pyrkiä saamaan. Käytännössä työryhmässä vallitsi kuitenkin yksimielisyys siitä, että EU:n on pyrittävä vahvistamaan maailmantalouden sääntelyä, myös kauppasopimusten avulla. Useissa yleisöpuheenvuorossa

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet Yhteenvedo EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

peräänkuulutettiin erityisesti vahvempia ympäristösääntöjä. Myös yhteyttä kehityspolitiikkaan korostettiin ja nostettiin esiin investointisuojaan liittyviä kysymyksiä.

Lopuksi puhuttiin myös yritysten globaaleista arvoketjuista, puhuttiin Kiinasta ja sen roolista ja asemasta maailmankaupassa ja sääntöjärjestelmässä. Siihen kulminoituu paljon. Ilman Kiinaa näistä monista asioista ei ehkä puhuttaisi. Laaja konsensus oli siinä, että EU:n sisäisiä toimia tarvitaan. Rakennemuutos ja globalisaatioon vastaaminen – näissä tarvitaan EU:n sisäisiä toimia.

Työryhmä 2: Talous- ja rahaliitto

Tiivistä keskustelua alustivat *Nordean pääanalyytikko Jan von Gerich, STTK:n pääekonomisti Ralf Sund ja ETLA:n toimitusjohtaja Vesa Vihriälä. Heidän esityksensä löytyvät ohessa. Puheenjohtajana toimi EK:n Brysselin toimiston ja EU- ja kauppapolitiikkaosaston johtaja Taneli Lahti.*

Von Gerich piti talous- ja rahaliitto EMU:n tiivistämistä tarpeellisena, mutta arveli että kaikkein vaikuttavimmista uudistuksista tuskin löytyy sopua. Pienemmistä ja todennäköisemmin onnistuvista uudistuksista ei ole ratkaisevaa apua EMU:n toiminnalle, mutta ei niistä ole haittaakaan. Talouden kannalta vaikutuksiltaan suurimpina uudistuksina hän piti huonojen luottojen ongelman purkamista, rahoitusmarkkinaunionin rakentamista, eurobondeja, kilpailukykyä vahvistavia rakenneuudistuksia, verokäytäntöjen yhtenäistämistä ja euroalueen parlamenttia. Von Gerichin arvion mukaan ajankohta uudistuksille olisi suotuista talouskehityksen ollessa hyvää ja rahoitusmarkkinoiden ollessa EKP:n rahapolitiikan ansiosta rauhallisia. Parhaimmillaan uudistukset toteutettaisiin nopeasti ja riittävän kunnianhimoisina. Realismia on kuitenkin olettaa että suurimmat uudistukset siirtyvät myöhemmäksi ja toteutettua saadaan vain välttämätön.

Ralf Sund oletti samoin, että suurille muutoksille ei ole todellista tilausta, mutta että pieninkin askelin voidaan saavuttaa vähitellen merkittävää edistystä. Sund toivoi käytännönläheisyyttä EMU:n syventämiseen. Jäsenmaiden omaa vastuuta talous- ja finanssipolitiikastaan ei saa hämärtää. Paras varautuminen asymmetrisiin shokkeihin on kansallinen finanssipoliittinen liikkumavara. Vakaus- ja kasvusopimuksen pitäisi sallia suuremmat joustot. Pankkiunionin viimeistely ja sijoittajavastuun toteutuminen ovat tärkeitä. Talouspolitiikan koordinaatioon tulisi integroida tiiviimmin sosiaalipoliittisia elementtejä. Euroalue ei tarvitse erillistä budjettia, mutta jonkinlainen yhteinen kassa EVM:n yhteydessä epäsymmetrisiä shokkeja varten voisi olla hyödyllinen.

Vesa Vihriälä tarkasteli EMU:n uudistamista siihen Euroopan eri suunnilta kohdistuvien odotusten kautta. Ranska korostaa EMU:ssa poliittista harkintaa ja päätöksentekoa, yhteisiä instituutioita ja syvenevää integraatiota, riskien jakoa sekä yhteisiä välineitä suhdannetasasta varten. Saksa korostaa sääntöjen noudattamista, markkinakuria sekä sijoittajavastuuta ja suhtautuu hyvin varauksellisesti yhteisten rahoitus- ja riskinjakovälineiden lisäämiseen. Todennäköistä on että Saksan ja Ranskan odotuksista syntyy ajan myötä kompromissi johon yhdistyy elementtejä kummastakin lähestymistavasta. Suomen kannalta olisi toivottavaa että siihen sisältyisi pankkiunionin viimeistely, ml riskien vähentäminen, sijoittajavastuun toteutuminen ja yhteinen talletussuoja, pääomamarkkinaunionin toteutuminen, talouspolitiikan

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet Yhteenvedo EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

koordinoiminen, selkeät finanssipoliittiset säännöt ja mahdollisesti myös jonkinlainen varautumiskeino poikkeuksellisen suuriin symmetrisiin shokkeihin.

Alustuksia seuranneessa vilkkaassa keskustelussa pohdittiin mm. valtionvelkojen uudelleenjärjestelymekanismin toimintaa, talouspolitiikan koordinaation epäsymmetriaa erityisesti vaihtotaseen osalta, Suomen asemaan tiivistyvässä EMU:ssa, työmarkkinajärjestöjen osallistumista EMU:sta käytävään keskusteluun sekä euroalueen budjetin tai suhdannetasaajan tarpeellisuutta ja rahoitusta. Keskustelun yleissävy piti uudistuksia tarpeellisena, korosti aktiivisen osallistumisen välttämättömyyttä, suosi markkinalähtöistä ja sijoittajavastuulle rakentuvaa lähestymistapaa mutta tunnusti myös yhteisten instituutioiden ja välineiden tarkastelun tarpeen eurooppalaisen kompromissin saavuttamiseksi.

Helsingin Yliopiston yliopistotutkija Timo Miettinen toimi työryhmän raportöörinä ja välitti keskustelun pääelementit sekä yhteiset viestit symposiumille oheiseen esitykseen tukeutuen.

Työryhmä 3: EU:n sosiaalinen ulottuvuus

Työryhmän keskustelua alustivat *Vertti Kiukas, pääsihteeri, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry; Minna Etu-Seppälä, työmarkkinapäällikkö, PALTA ja Jenni Karjalainen, kv-ryhmän puheenjohtaja, Ylemmät toimihenkilöt YTN ry. Raportoijana toimi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL:n erityistutkija Maria Vaalavuo ja puheenjohtajana Euroopan komission Suomen -edustuston talouspoliittinen neuvonantaja Ismo Grönroos-Saikkala.*

Sosiaalinen pilari

Sosiaalinen ulottuvuus nähtiin tärkeäksi EU:n sisämarkkinoiden kehittämisen kannalta kuin myös EU:n legitimitetin kannalta erityisesti talouskriisin jälkimainingeissa. Se, mitä sosiaalinen pilari käytännössä merkitsee, oli monelle epäselvää, sillä osan mielestä se on ainoastaan strategia ja sellaiseksi sen heidän mielestä tulisi jäädäkin. Osa näki pilarin jopa ”vaarallisenä”, koska se antaa mielikuvan uusista oikeuksista, joita se ei tosiasiallisesti luo, mutta toiset näkivät sen nimenomaisena muistutuksena jo nykyisistä oikeuksista. Toisaalta osa vaati sosiaaliselle pilarille talouspolitiikan sääntöjen mukaista sitovuutta.

EU:n toimivalta ja sääntely

Kannanotot erosivat huomattavasti siinä, miten sitova pilarin tulisi olla. Pilarin oikeudellinen perusta ei ole selvä ja sen yhteyttä muihin ohjelmiin ja lainsäädäntöön olisi selkiennytävä ja vahvistettava. Toisaalta haluttiin lisätä EU:n toimivaltaa sosiaalipolitiikan alalla niin, että siitä tulisi EU:n voimakasta talouspolitiikkaa tasapainottava, toisaalta haluttiin pitää EU-sääntely minimissään ja sen sijaan varmistaa, että olemassa oleva lainsäädäntö implementoitaisiin kaikissa EU-maissa tehokkaasti. Suomi on perinteisesti halunnut pitää EU:n toimivallan vähäisenä sosiaaliasioissa, mutta tämä linja haastettiin työryhmässä vanhentuneena. Konkreettisesti toivottiin sääntelyä esim. epätyypillisiin työsuhteisiin liittyen, mutta osa näki tämänkin ongelmallisena.

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet Yhteenveto EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

Talouden ja sosiaalisen suhde EU:ssa

Keskustelussa oli paljon esillä talouden ja sosiaalisen ulottuvuuden suhde EU:ssa. Monet näkivät tämän olevan suuressa epätasapainossa, johon olisi tehtävä korjausliikkeitä. Esimerkiksi EU:lla on valta antaa sanktioita talouspolitiikan saralla, mutta mitään vastaavaa ei ole sosiaali- ja työllisyyspolitiikan puolella. Sen sijaan talouspolitiikalla on suora vaikutus sosiaalipolitiikkaan. Toisaalta huomioitiin, että esim. eläkepolitiikassa taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys kulkevat jo nykyisin rinta rinnan. Myös eurooppalaisen ohjausjakson ja maakohtaisten suositusten nähtiin olevan talouteen päin kallellaan. Siitä oltiinkin täysin samaa mieltä, että ohjausjakso toimisi hyvänä välineenä sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisessa. Ohjausjakson itsessään nähtiin kehittyneen toimivana välineenä vuosien saatossa. Keskustelu oli kuitenkin hyvin jakaantunut sen suhteen, mikä rooli nähtiin sosiaalipolitiikalle tai toisaalta markkinoille. Osa oli sitä mieltä, että kilpailukykyiset yritykset, dynaamiset työmarkkinat ja vahva julkinen talous varmistavat hyvinvoinnin kehityksen EU:ssa riittävästi. Toisten mielestä köyhyys ja eriarvoisuus nyky-Euroopassa ovat ristiriidassa EU:n arvojen kanssa ja hyvinvoinnin tulisi olla EU:n suurin tavoite, ei ainoastaan globaalin kilpailukykyyn parantaminen. Hyvinvoivat eurooppalaiset ovat yhteinen etu eikä haitta globaaleilla markkinoilla. Osa sosiaalimenoistamme on oikeastaan laskettavissa investointeihin ”hyvinvointitalous”-logiikalla ajateltuna, tuotiin myös esille.

Sosiaalisten indikaattorien tulostaulu

Sosiaalisten indikaattorien tulostaulu nähtiin merkittävässä roolissa EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämisessä osana talouspoliittista ohjausjaksoa. Sen toivottiin johtavan aitoon seurantaan ja osaksi myös vaikuttavan poliittiseen päätöksentekoon. Sen suhteen oli eriäviä mielipiteitä, tulisiko tulostaulun keskittyä vain työmarkkinoiden toimivuuteen ja sosiaaliturvan kestävyYTEEN. Osan mielestä tämä olisi liian kapea näkökulma ja mukaan sekä tulostauluun että koko sosiaaliseen pilariin haluttiin myös työmarkkinoiden ulkopuolella olevat.

Koulutus, osaaminen ja nuorisotyöttömyys

EU:n rooli koulutuksessa ja osaamisen kehittämisessä nähtiin tärkeänä. Oman osaamisen ylläpito ja kehittäminen läpi elämän yhtenä sosiaalisen pilarin kohtana otettiin esille hyvänä yksimielisesti. Tässä yhteydessä huomattiin EU:n jo nyt vaikuttaneet yhteiskunnalliseen kehitykseen positiivisesti esim. nuorisotakuun myötä, EU on pitänyt oppimisagenda esillä eri yhteyksissä. Keskustelussa pohdittiin myös erilaisia trendejä nuorisotyöttömyydessä ympäri EU:n. Nuorisotyöttömyys yleensä nähtiin suurena epäkohtana, mutta keskustelu toi esille, että EU-ympäristössä voimme oppia tehokkaasti niiltä mailta, jotka ovat tietyissä asioissa menestyneet.

Suomen rooli

EU:n puheenjohtajamaana (v. 2019) Suomelta odotetaan näkemyksiä myös EU:n sosiaalisesta ulottuvuudesta. Myös EU:n monivaihtisuus tuli esille työryhmässä ja sen suhteen painotettiin, että Suomen olisi oltava ytimessä rakentavalla otteella. Toivottiin, että Suomi ottaisi aktiivisen roolin jatkossa. Myös Suomen rooli EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämisessä tähän asti puhutti ja ihmetytti, sillä Suomi ei

Millaisen EU:n haluamme? – Muuttuva unioni ja sen uudet ytimet Yhteenvedo EU-symposiumista 11.10.2017 Helsingissä

yhtenä harvoista maista osallistunut konsultaatioon sosiaalisesta pilarista. Kuitenkin voisi olettaa, että Suomi pohjoismaisena hyvinvointivaltiona ja useiden sosiaalisten tilastojen kärkimaana olisi voinut tuoda hedelmällisiä näkökohtia esiin. Suomen vaatimattomaan rooliin tässä suhteessa oltiin tyytymättömiä ja pettyneitä. Mitä konkreettista

Vaikka sosiaalista pilaria syytettiin keskustelussa konkretian puutteesta, ei konkreettisia ehdotuksia juuri tullut esiin myöskään keskusteluissa. Yksi esille tuotu konkreettinen toive oli kuitenkin EU:n laajuiset vähimmäisstandardit sosiaali- ja työllisyysalalla. Näin toivoi valtaenemmistö myös koko tilaisuuden päättäneessä äänestyksessä. Kaikki osapuolet suhtautuivat EU-tason työttömyysvakuutukseen kuitenkin suurella varauksella, vaikka keskustelussa ei ehditty mennä yksityiskohtiin. EU:n toimilla nähtiin olleen katastrofaalisia vaikutuksia talouskriisin aikana, joten pidettiin tärkeänä myös EU:n omien toimien sosiaalisten vaikutusten arviointia. Pohdittavaksi jäi, mitä voidaan tehdä jo nyt perussopimusten puitteissa ja mikä jää seuraavien vuosikymmenien urakaksi.

Loppupuheenvuoro

Anne-Mari Virolainen: Olkaa aktiivisia ja pitäkää yllä eurooppalaisia arvoja

EU-momentum on nyt. Valtavan suuria harppauksia ehkä ei hetkessä oteta, mutta suunta on oikea. EU:n kehittämisen pitäisi kiinnostaa kaikkia.

Populismin torjuminen vaatii meiltä oman ajattelumme kirkastamista. Lisäksi on perusteltava paremmin, miksi haluamme kehittää EU:ta. Haasteita tulee joka suunnalta: Brexit, maahantulokysymys, USA:n tilanne. Asioista on puhuttava niin selvästi, että kansalaiset ymmärtävät, mikä merkitys niillä on esim. omalle työpaikalle.

Suomen hallitus on kyllä aktiivinen toimija. Ensin mietitään, sitten toimitaan. Toive kaikille: Olkaa aktiivisia, ja pitäkää yllä eurooppalaisia arvoja. Jos me emme puhu niistä niin kuka sitten?

Anne-Mari Virolainen on kansanedustaja ja eduskunnan suuren valiokunnan puheenjohtaja

Loppuäänestys

Lopuksi äänestettiin kolmesta kysymyksestä. Äänestykseen oli mahdollista osallistua kännykällä mistä tahansa, eli siihen ottivat osaa paitsi paikallaolijat, myös suoratoistolähetysten katselijat. Tulokset:

Hyötyykö Suomi, jos EU solmii uusia vapaakauppasopimuksia? Kyllä 92,9 %, Ei 7,1 %

Pitäisikö EU:n tukea jäsenmaita laskusuhdanteissa? Kyllä 59,8 %, Ei 40,2 %

Pitäisikö EU:lla olla enemmän vähimmäisnormeja sosiaalisella alalla? Kyllä 63,5 % Ei 36,4 %